פרד"ס לשולחן שבת

אוצרות גנוזים מגאונותם וחריפותם של גדולי הדורות
מבחר ערוך ומלוקט מספר שיראה אור בע"ה בהוצאת מ.ד.

שב"ק פרשת **ויצא** תשפ"ז
גליון **670** שנה **י"ג** - כל הזכויות שמורות ©

האם אברהם קיים איסור מוקצה וא"כ כיצד טלטל האבנים

ויקח מאבני המקום וישם מראשותיו (כח י) בתפארת יהונתן כתב שיעקב יצא מבאר שבע בערב פסח ומפרש דדוקא אז הוצרך לברוח כי פחד שעשו יהרגו והפחד היה רק אחר שאביו ימות כפי שאמר יקרבו ימי אבל אבי וקיי"ל שהקב"ה ממלא שנותיהם של צדיקים מיום ליום ויצחק נולד בפסח כדאיתא בגמ' ר"ה וא"כ רק בערב פסח החל לחשוש דשמא ימות אביו.
ועפי"ז הרי שבליל פסח לקח את האבנים ושם למראשותיו וקשה כיצד טילטל אבנים ביו"ט הרי נאסר טלטול מוקצה והאבות הרי שמרו כל התורה ואפילו מצות דרבנן.
וביותר יש להוסיף דהחת"ס (עה"פ ויפגע במקום) כתב שהיה זה ליל שבת ולכן אליפז לקח כל אשר ליעקב כדין מי שהחשיך בדרך נותן כיסו לנכרי עיי"ש הרי שהיה זה הן שבת והן יו"ט וכיצד טילטל האבנים.
ואין לומר שיעקב לא הקפיד על מוקצה קודם שניתנה תורה דאיתא בתפארת יהונתן (בראשית לב-כה) שיעקב לא לקח את הפכים קטנים בתחילה מפני שהיה זה ביום כיפור ובפכים היה שמן ושמן הוא מוקצה ביום כיפור הרי שהקפיד על מוקצה ומדוע כאן לא הקפיד.
ויש לתרץ שהנה בתפארת יהונתן (כח יג) הקשה הלא היה זה מקום המקדש ומקום המקדש אסורה אפי' ישיבה וכיצד יעקב שכב שם ותירץ שהותר לו משום פיקוח נפש של חיות רעות ולפי"ז י"ל דאף מוקצה הותר לו משום פיקוח נפש וכדאיתא ברש"י (פס' יא) שעשה האבנים כמין מרזב להגין עליו מחיות רעות.
ויש לתמוה הרי האבנים לא יכלו באמת להצילו מחיות רעות אלא היה זה בגדר השתדלות גרידא וצ"ע אם הותר לחלל שבת בשביל הצלה רחוקה וביותר קשה הרי למחרת כאשר קם הציב את האבן מצבה וכיצד יכל לטלטל ההרי כעת כבר לא היה היתר של פיקוח נפש.
והיה מקום ליישב באופ"א ששם מוקצה נקבע בבין השמשות ולכן דבר שלא היה מוקצה בבין השמשות מותר לכל השבת ודבר שהיה מוקצה בבין השמשות נעשה מוקצה לכל השבת ואיתא ברש"י ששקעה ליעקב החמה ב' שעות קודם הזמן כלו' היום נהפך מיד ללילה ולא היה זמן של בין השממשות א"כ הרי שבזמן בין השמשות לא היו האבנים מוקצה כי לא היה בין השממשות לכן באותה שבת כלל לא היה שייך מוקצה, אך זה נמי אינו חדא דמוקצה אינו תלוי בבין השממשות גרידא אלא תלוי בזמן כניסת שבת ואצל יעקב נכנסה שבת בלי זמן בין השמשמות וא"כ בעת הכניסה נקבע שם מוקצה אע"פ שלא היה בין השמשות, ועוד דבשו"ע (או"ח סי' שח סעי' ו') מבואר שבדבר שאינו ראוי לכלום יש מוקצה לחצי שבת כלו' אם לא היה מוקצה בביה"ש נעשה מקוצה בשבת ולפי"ז אף אי נימא שמקוצה תלוי בביה"ש ולא היה ביה"ש מ"מ גבי אבנים שאין ראויים לכלום הוו מוקצים בשבת אף אם לא היו מוקצים בבין השמשות והדרא קושיא כיצד טילטלם.
ולכן יש ליישב כדאיתא בספורנו (פס' יא) שאבני המקום הללו היו מוכנות שם לאורחים לאוכל ולשבת עליהם וא"כ האבנים כלל לא היו מוקצה.

חשוקי חמד (קידושין לז:)

במה רימה לבן את זלפה שפחת לאה

ויתן לבן לה את זלפה שפחתו ללאה בתו לשפחה (כט כד) יש לעמוד על הבדלי הלשונות בין ניתנת זלפה ללאה לנתינת בלהה לרחל.
כאשר נתן לבן את זלפה ללאה כתוב "ויתן לבן לה את זלפה" וכאשר נתן את בלהה לרחל כתוב "ויתן לבן לבתו רחל את בלהה שפחתו לה לשפחה", והיינו שאצל רחל מוזכר בפירוש ליתן כו' לרחל ואצל לאה לא נזכר שמה אלא נאמר "ויתן כו' לה", ושינוי זה צריך טעם.
ויש לפרש ע"פ דברי רש"י לקמן עה"פ "ותלד זלפה שפחת לאה ליעקב בן" (ל-י) ולא כתיב "ותהר ותלד" כמו שכתוב אצל שאר נשות יעקב, ופרש"י שזלפה היתה צעירה מאוד ואין הריון ניכר בה לכן לא כתוב ותהר, ומפרש רש"י שלבן נתן את זלפה ללאה כדי לרמות את יעקב, לפי שמנהגם היה ליתן את השפחה הצעירה לבת הצעירה ואת השפחה הגדולה לבת הגדולה וא"כ מן הראוי שלאה תקבל את בלהה ורחל את זלפה אולם אם היה עושה כך לבן היה יעקב מגלה רמאותו שכאשר נתן לו את לאה במקום רחל אם היה נותן לה את בלהה היה יעקב מבין שנתן לו את לאה שהרי נתן עמה את השפחה הגדולה לכן נתן ללאה השפחה הצעירה שיחשוב שנתן לו את רחל.
ועפי"ז יש לפרש שאף לזלפה לא אמר לבן אמת שהרי אם היה אומר לזלפה שנותן אותה ללאה היתה מתרעמת שהרי צריכה היא להיות שפחת רחל שהיא הקטנה לכן לא גילה לזלפה לאיזה בתר נותנה.
ולפי"ז מדוייק הפסוק היטב שאצל לאה כתוב "ויתן לבן לה את זלפה" ולא נזכר שמה של לאה לרמז שלא גילה לבן לזלפה את שם בתו אלא אמר לה רק שנותנה לבתו, משא"כ אצל רחל הזכיר לבן שמה שאמר לבלהה שנותנה לרחל שהרי אין לו עוד בנות ולכן אצלה נאמר "ויתן כו' לרחל".

אבני שהם

האם בפועל היתה לאה שנואה

וירא ה' כי שנואה לאה ויפתח את רחמה (כט לא) יש להקשות א"כ שהיתה שנואה לאה הרי שבניה הינם בני שנואה ח"ו שהם מבני ט' מידות ופגם הוא להם.
וי"ל שבאמת לא היתה שנואה שהרי בלילה של החתונה לא ידע שהיא לאה א"כ עדיין לא שנא אותה והרי באותו לילה התעברה וא"כ ראובן אינו בן שנואה וכאשר ראה שהיא לאה למחרת כבר היתה מעוברת ובודאי לא ישנא אותה ורק שהיה חשש שאם לא

לקבלת הגליון ו/או להצטרפות ותרומות
שלח בקשה למייל md4614@gmail.com

תתעבר ישנא אותה ולכן ה' פתח את רחמה כדי שתתעבר ולא ישנא אותה נמצא שבפועל לא היתה שנואה.
וכוונת מה שכתוב בפסוק "כי" היינו מלשון דילמא והכי קאמר וירא ה' דילמא תהיה לאה שנואה אם לא תלד לכן "ויפתח ה' את רחמה" וכך כלל לא הגיעה למצב של להיות שנואה.
מהרי"ל דיסקין

הדגש ברש"י שיעקב מכר צאנו בדמים יקרים

ויהי לו צאן רבות ושפחות ועבדים וגמלים וחמורים (ל מג) פרש"י שמכר צאנו בדמים יקרים ולקח לו כל אלה, וצריך להבין מהו הדגשו של רש"י שמכר צאנו בדמים יקרים מאי נפק"מ אם מכר ביקר או בזול.
ופירש בזה ר' איצל'ה מוולאזין דבגמ' ע"ז (טו.) איתא שיש לחשוש במסירת בהמה לעכו"ם מפני שחשודים על הרביעה אבל במכירה אפשר למכור להם שכאשר הוציא העכו"ם ממון על הבהמה חס עליה ולא מרביע אותה מחשש שתיעקר.
ולפי"ז י"ל דיעקב מכר בהמותיו אך חשש שהקונים הגויים ירביעו אותם ואסור לכן מדגיש רש"י שמוכר אותם בדמים יקרים כך שעי"ז הגויים יחוסו על הבהמות שקנו ולא ירביעו אותם.
הר צבי עה"ת

חשבון נפלא כיצד החליף לבן משכורתו מאה פעמים

והחליף את משכורתי עשרת מונים (לא ז) כתב רש"י שלמדו חז"ל שהחליף משכורתו מאה פעמים. צריך להבין איך שייך להחליף משכורתו מאה פעמים בזמן כ"כ קצר ובכזו משכורת שהרי משכורתו היתה כבשים ועיזים והיו ה' סוגים שהם נקוד וטלוא עקוד ברוד וחום.
ויש לפרש שכיון שראה לבן שהקב"ה עושה שהצאן יוולד כשכר המגיע ליעקב החל לבן להתחכם ולומר שיתן שכרו של יעקב מב' סוגים יחד כגון שהצאן שיהיה עקוד ונקוד ביחד יהיה שכרו, ועוד תנאי עשה עמו שכל מין יהיה בו ב' צירופים אחרים ויקבל רק בתנאי שהתקיים הצירוף גם בשני, וכגון שאמר לו שנותן לו הכבשים שהם עקוד ונקוד והעיזים שהם ברוד וטלוא, וא"כ אם יהיה שינוי בכבשים שלא יהיו עקוד ונקוד אע"פ שהעיזים יהיו ברוד וטלוא או שיהיה שינוי בעיזים שלא יהיו ברוד וטלוא אע"פ שהכבשים יהיו עקוד ונקוד לא יתן לו שכרו, נמצא שלקיום משכורתו היה צריך יעקב הן שבכל מין יהיו ב' הצירופים שאמר לבן והן שבכל מין יהיו ב' הצירופים כפי שאמר, ואם באחד מהם לא יהיה הצירוף כמו שאמר הפסיד שכרו.
והנה ידוע שכאשר יש ה' אותיות אפשר לעשות מהם י' צירופים שונים ואלו הן א) א-ב ב) א-ג ג) א-ד ד) א-ה ה) ב-ג ו) ב-ד ז) ב-ה ח) ג-ד ט) ג-ה י) ד-ה. וא"כ אם היו ה' סוגים הרי שאפשר לעשות מהם י' צירופים וכדי לקצר נייתי רק האות הראשונה של כל סוג ע- עקוד ט- טלוא נ-נקוד ב- ברוד ח- חום, וכך צירופם א) ע-נ ב) ע-ט ג) ע-ב ד) ע-ח ה) נ-ט ו) נ-ב ז) נ-ח ח) ט-ח ט) ט-ב י) ב-ח. הרי עשר צירופים ומכיון שהיו ב' מינים א. כבשים ב. עיזים הרי שעל כל מין יש לעשר צירופים הללו.
ולפי"ז אפשר לפרש שלבן עשה ליעקב תנאי כגון שיקח כבשים שהם עקוד ונקוד ועיזים שהם עקוד וטלוא וא"כ אם יהיה שינוי כגון שהכבשים עקוד וברוד והעיזים עקוד וטלוא או שהכבשים עקוד ונקוד והעיזים עקוד וברוד הרי שהפסיד יעקב הכל כי אפי' שינוי באחד מהדברים מפסידו הכל כי כך התנה לבן.
ולפי"ז שפיר החשבון כיצד החליף משכורתו מאה פעמים תחילה אמר לו שיקח כבשים שהם עקוד נקוד ועיזים שהם עקוד נקוד ואח"כ אמר לו שהתנה עמו שיקח כבשים שהם עקוד טלוא וכבשים שהם עקוד נקוד כך שינה בכבשים י' שינויים והשאיר העיזים כפי שאמר תחילה עוקד נקוד ואולם הפסידו כי בכבשים היה שינוי אח"כ אמר לו שינוי בעיזים שיקח כבשים שהם עקוד נקוד ועיזים שהם עקוד טלוא ושוב השאיר העיזים על עקוד וטלוא אך שינה הכבשים י' פעמים כנ"ל, אח"כ אמר לו שינוי בעיזים שיהיה עקוד ברוד וכבשים עקוד נקוד ושוב שינה לו י' פעמים וכן ע"ז הדרך.
יסוד החשבון שכיון שהיו י' צירופים בעיזים וי' צירופים בכבשים ותלויים זב"ז הרי י' כפול י' זה ק' כך שיצר דרך לעשות ק' שינויים.

כבשים		כבשים		כבשים		כבשים		כבשים	
עיזים		עיזים		עיזים		עיזים		עיזים	
ע-נ	ע-נ	ע-נ	ע-ט	ע-נ	ע-ב	ע-נ	ע-ח	ע-נ	נ-ט
ע-ט	ע-נ	ע-ט	ע-ט	ע-ט	ע-ב	ע-ט	ע-ח	ע-ט	נ-ט
ע-ב	ע-נ	ע-ב	ע-ט	ע-ב	ע-ב	ע-ב	ע-ח	ע-ב	נ-ט
ע-ח	ע-נ	ע-ח	ע-ט	ע-ח	ע-ב	ע-ח	ע-ח	ע-ח	נ-ט
נ-ט	ע-נ	נ-ט	ע-ט	נ-ט	ע-ב	נ-ט	ע-ח	נ-ט	נ-ט
נ-ב	ע-נ	נ-ב	ע-ט	נ-ב	ע-ב	נ-ב	ע-ח	נ-ב	נ-ט
נ-ח	ע-נ	נ-ח	ע-ט	נ-ח	ע-ב	נ-ח	ע-ח	נ-ח	נ-ט
ט-ב	ע-נ	ט-ב	ע-ט	ט-ב	ע-ב	ט-ב	ע-ח	ט-ב	נ-ט
ט-ח	ע-נ	ט-ח	ע-ט	ט-ח	ע-ב	ט-ח	ע-ח	ט-ח	נ-ט
ב-ח	ע-נ	ב-ח	ע-ט	ב-ח	ע-ב	ב-ח	ע-ח	ב-ח	נ-ט
10		10		10		10		10	

כבשים		כבשים		כבשים		כבשים		כבשים	
עיזים		עיזים		עיזים		עיזים		עיזים	
ע-נ	נ-ב	ע-נ	נ-ח	ע-נ	ט-ב	ע-נ	ט-ח	ע-נ	ב-ח
ע-ט	נ-ב	ע-ט	נ-ח	ע-ט	ט-ב	ע-ט	ט-ח	ע-ט	ב-ח
ע-ב	נ-ב	ע-ב	נ-ח	ע-ב	ט-ב	ע-ב	ט-ח	ע-ב	ב-ח
ע-ח	נ-ב	ע-ח	נ-ח	ע-ח	ט-ב	ע-ח	ט-ח	ע-ח	ב-ח
נ-ט	נ-ב	נ-ט	נ-ח	נ-ט	ט-ב	נ-ט	ט-ח	נ-ט	ב-ח
נ-ב	נ-ב	נ-ב	נ-ח	נ-ב	ט-ב	נ-ב	ט-ח	נ-ב	ב-ח
נ-ח	נ-ב	נ-ח	נ-ח	נ-ח	ט-ב	נ-ח	ט-ח	נ-ח	ב-ח
ט-ב	נ-ב	ט-ב	נ-ח	ט-ב	ט-ב	ט-ב	ט-ח	ט-ב	ב-ח
ט-ח	נ-ב	ט-ח	נ-ח	ט-ח	ט-ב	ט-ח	ט-ח	ט-ח	ב-ח
ב-ח	נ-ב	ב-ח	נ-ח	ב-ח	ט-ב	ב-ח	ט-ח	ב-ח	ב-ח
10		10		10		10		10	

100

מהרי"ל דיסקין